

49. Shauhv Pyoh

Mah Zurhxf Hkahv Boeuhf

23. Lehxf Lahf Tseehf

24. Tseehf Lahf Neh

25. Neh Lahf Shawv

26. Shawv Mah

27. Mah Zurhxf

28. Zurhxf Chjehxv

29. Chjehxv Bymmf

30. Bymmf Myahv *

31. Myahv Choeuh

32. Choeuh Mehf

33. Mehf Tsehv

34. Tsehv Baw

35. Baw Lawv

36. Lawv Rgauh

37. Rgoeuh Shurhxv

38. Tsayf Duuh

39. Sahf Zah

40. Zah Myawf

41. Myawf Gahv

42. Gahv Soh

43. Soh Lahxf
44. Lahxf Tsurhf
45. Tsurhf Yoeuhv
46. Yoeuhv Tsay
47. Tsay Jauh
48. Jauh Dzurhxf

Sauhv Shahxf Goohv - (Ahf Jawf Jawf Shahxf)

1. Smmf Meehf Ohf
2. Ohf Toeuhv Loeuh
3. Toeuhv Loeuh Dzmm
4. Dzmm Mawv Yehf
5. Mawv Yehf Chjahxf
6. Chjahxf Teehv Seehv
7. Teehv Seehv Leehf
8. Leehf Pawv Behxf
9. Pawv Behxf Oohxf
10. Oohxf Nyohv Zahv
11. Nyohv Zahv Tsawf
12. Tsawf Mawv Oeuhf
13. Mawv Oeuhf Jayv
14. Jay Tauhv Pauhv
15. Tauhv Pauhv Muuhf

16. Muuhf Chjehxv Gah
17. Gah Sheehv
18. Sheehv Yehf
19. Yehf Ohxf
20. Ohxf Lawv
21. Lawv Nmmv

Laxv Buuhv Goohv - (Rgoeuhv Zuuhv Goohv Pahv Dawxv)

1. Smmf Meehf Ohf
2. Tauhv Pauhv
3. Sahf Muuh
4. Pooh Lauhv
5. Lauhv Duuh
6. Duuh Mahv

Mawv Bpohxf Goohv

23. Lehxf Lmmf Bohf
24. Bohf Mawv Bpohxf
25. Maw Bpohxf Shauhfv *
26. Shauhfv Yoohf
27. Yoohf Jurhv
28. Jurhv Pehv

29. Pehv Dtohxf
30. Dtohxf Sahf
31. Sahf Buuhv
32. Buuhv Tsauh
33. Tsauh Zurhf
34. Zurhf Baw
35. Baw Murh xv
36. Murh xv Tayf
37. Tayf Sheehxf
38. Sheehxf Dzeehxf
39. Dzeehxf Dtahxf
40. Peehf Tsoh xv
41. Tsoh xv Shmmf
42. Shmmf Duuh
43. Duuh Tsurhf
44. Tsurhf Myahv
45. Myahv Dzoeuhv
46. Nyohv Zauh
47. Zauh Jyurhxf
48. Jyurhxf Beehv
49. Beehv Tsawv
50. Tsawv Lohf
51. Lohf Yay xv
52. Yay xv Hkurh

53. Hkurh Zohf
54. Rgoeuh Jurhv
55. Jurhv Seh

Seh Doohv Goohv - (from Rgoeuhv Zuuhv)

23. Lehx f Lmmf Bohf
24. Bohf Mawv Bpohxf
25. Mawv Bpohxf Teehf
26. Teehf Sahf Byurhxf
27. Byurhxf Mah Dzauhf
28. Dzauhf Jurhv
29. Jurhv Rgoeuhv
30. Rgoeuhv Zurhv *
31. Zurhv Shuuhf
32. Shuuhf Mahxv
33. Mahxv Myehxv
34. Lahf Tsehv
35. Tsehv Byauh
36. Byauh Muuhv
37. Muuhv Jahf
38. Jahf Nohf
39. Nohf Maw
40. Shawv Zurhxf

41. Shurhxf Jauh
42. Buuhv Tsauh
43. Tsauh Zurhf
44. Zurhf Tsehv
45. Tsehv Mehf
46. Mehf Dzurhxf
47. Dzurhxf Behv
48. Behv Lmmf
49. Lmmf Shoh
50. Shoh Seh
51. Seh Doohv
52. Doohv Pyauh
53. Pyauh Zoeuhf
54. Zoeuhf Muuhv

Mah Zurhxf Dtahxv Hauhv

23. Lehxf Lahf Tseehf
24. Tseehf Lahf Neh
25. Neh Sawv Mah
26. Sawv Mah Zurhxf
27. Zurhxf Chjehxv
28. Chjehxv Bymmf
29. Bymmf Jurhv

30. Jurhv Tawv
31. Tawv Oeuhf
32. Oeuhf JooH
33. JooH Tsayf
34. Tsayf Myahv
35. Myahv Baw
36. Baw Sahf
37. Sahf Ymmf
38. Rgoeuhf Dzoehv
39. Dzoehv Gahv
40. Gahv Lohxf
41. Lohxf Dtahxv
42. Dtahxv Hauhv
43. Sahf Lohxf
44. Lohxf Pyawf
45. Pyawf Myahv
46. Myahv Yehf
47. Yehf Jahv
48. Jahv Hohv
49. Hohv Kawf
50. Kawf Cheehv
51. Cheehv Huuhv
52. Huuhv Tsayf
53. Sahf Jahm

54. Jahm Muuhv
55. Muuhv Gauhv
56. Gauhv Jyuuhxf

Lahxv Buuhv Goohv - (Rgoeuhv Zuuhv Pahv Dawxv)

1. Smmf Meehf Ohf
2. Tauhv Pauhv
3. Sahf Muuh
4. PooH Lauhv
5. Lauhv Duuh
6. Duuh Mahv

Hoeuh BpooHxf Goohv - (Ahf Kurhf Ahv Kahv)

1. Tauhv Pauhv Urhf Huuhf
2. Urhf Huuhf Mawv
3. Mawv Leehxf
4. Leehxf Hahf
5. Hahf Buuh
6. Buuh Tsahv
7. Tsahv Goeihv
8. Goeihv Lohxf
9. Lohxf Urhf

10. Urhf Noeuh
11. Noeuh Jurhv
12. Jurhv Duuh
13. Duuh Muuhv

Ahf Kurhf Goohv

1. Tauhv Pauhv Buuhv
2. Buuhv Seehf
3. Seehf Moeuhf
4. Moeuhf Hawv
5. Hawv Jurhv
6. Jurhv Loh
7. Loh Tsurhf
8. Jay Hurhf
9. Kuuhv Poohf
10. Hurhf Leehxf
11. Yah Pawv
12. Pawv Urhf
13. Urhf Jurhv
14. Jurhv Baw
15. Baw Dzawf
16. Dzawf Tuuh
17. Tuuh Yehf

18. Yehf Jay

Murhv Lehv Goohv

23. Lehxf Lmmf Bohf

24. Bohf Mawv Bpohxf

25. Mawv Bpohxf Shauh

26. Shauh Yoo

27. Yoo Jurhv

28. Jurhv Pehv

29. Pehv Dto

30. Dto Sahf

31. Sahf Buuhv

32. Buuhv Tsauh

33. Tsauh Zurhf

34. Zurhf Baw

35. Baw Muuhv

36. Rgoeuh Tayf

37. Tayf Sheehxf

38. Sheehxf Eehxv

39. Eehxv Dtahxv

40. Peehf Tsohxv

41. Tsohxv Shmmf

42. Shmmf Duuh

43. Duuh Tsurhf
44. Tsurhf Myahv
45. Myahv Dzoehv
46. Zahxv Sauhf
47. Sauhf Byaw
48. Byaw Jayv
49. Jayv Shawf
50. Shawf Dzeehv
51. Dzeehv Kauh
52. Saw Bohv
53. Tsay Jahf
54. Jahf Yohxf

Mah Zurhxf Goohv - (Dzoehv Baw)

23. Lehxf Lahf Zurhf
24. Lahf Zurhf Tseehf
25. Tseehf Lahf Neh
26. Lahf Neh Tauhf
27. Tauhf Sawv
28. Sawv Mah
29. Mahf Zurhxf
30. Zurhxf Shawv
31. Shawv Choeuhf

32. Choeuhf Byurhxf
33. Byurhxf Dzoeuhv
34. Dzoeuhv Baw
35. Baw Lawv
36. Leh Dahv
37. Dahv Sehf
38. Mah Yehf
39. Eehf Myahv
40. Myahv Soh
41. Rgoeuh Zauh
42. Lahv Jay
43. Jay Dzauhf
44. Nyohv Sauhf
45. Sauhf Bauh
46. Bauh Choeuh
47. Choeuh Mauhf
48. Mauhf Doohxf
49. Rgoeuh Lauhv
50. Lauhv Gohxf
51. Gohxf Dzurhf
52. Dzurhf Pauh
53. Rgoeuh Lmmv

Zurhxf Chjehxv Goohv

23. Lehx f Lahf Tsee hf
24. Tsee hf Lahf Neh
25. Neh Shawv Mah
26. Shawv Mah Zurhxf
27. Zurhxf Chjehxv
28. Chjehxv Bymmf
29. Bymmf Jurhv
30. Jurhv Tawv
31. Tawv Oeuhf
32. Oeuhf Joo h
33. Joo h Tsayf
34. Tsayf Myahv
35. Myahv Baw
36. Baw Shahf
37. Shahf Ymmf
38. Ymmf Rgoeuhf
39. Rgoeuhf Juuhv
40. Juuhv Jawf
41. Jawf Gahv
42. Gahv Ngohv
43. Ngohv Loh
44. Loh Dtahxv
45. Dtahxv Chehf
46. Chehf Nmmv

47. Nmmv Shahf
48. Shoooh Zurhf
49. Zurhf Baw
50. Baw Murhv
51. Murhv Yawv
52. Yawv Muuhv
53. Muuhv Tsauh
54. Tsauh Huuhv
55. Huuhv Seh
56. Seh Loh
57. Loh Juuh

Jurhv Byahv Goohv

23. Lehxv Lmmf Bohf
24. Bohf Mawv Bpohxf
25. Mawv Bpohxf Teehf
26. Teehf Sahf Byurhxf
27. Byurhxf Mah Dzauhf
28. Dzauhf Jurhv
29. Jurhv Byahv
30. Byahv Zurhf
31. Zurhf Zuuhv
32. Zuuhv Chjeehxf

33. Chjeehxf Byahxf
34. Byahxf Dehf
35. Oeuhf Cheehv
36. Mauhf Yauhv
37. Peehf Mauhf
38. Zauhf Dmmf
39. Hkauhv Pyurhf
40. Nyohv Dzauhf
41. Dzauhf Lohxf
42. Lohxf Nawf
43. Nawf Chay
44. Chay Sauhf
45. Sauhf Huuhv
46. Huuhv Gahv
47. Peehf Sahf
48. Sahf Duuh
49. Rgoeuhv Chmmv
50. Lehv Shawv
51. Shawv Tsuuh
52. Tsuuh Dzauhf

Zahf Byauh Goohv - (Byauh Lehv)

23. Lehxf Lmmf Bohf
24. Bohf Mawv Bpohxf

25. Mawv Bpohxf Cheehf
26. Cheehf Sahf Byurhxf
27. Byurhxf Mah Dzauh
28. Dzauh Jurhv
29. Jurhv Rgoeuhv
30. Rgoeuhv Jehf
31. Jehf Yeh
32. Yeh Jyohxv
33. Jyohxv Byauh
34. Byauh Lehv
35. Lehv Nyeeh
36. Nyeeh Shahxf
37. Shahxf Zeehf
38. Zeehf Tsay
39. Tsay Hkmmf
40. Hkmmf Kauhv
41. Shahxf Tsawf
42. Tsawf Dzeehv
43. Dzeehv Zahf
44. Zahf Byauh *
45. Rgoeuhv Jurhv
46. Jurhv Chjehxf
47. Chjehxf Suuhf
48. Suuhf Jaw

49. Jaw Tsahv
50. Tsahv Lohxf
51. Lohxf Kawf
52. Kawf Tsuuh
53. Tsuuh Sohxf
54. Sohxf Jay
55. Jay Muuhv

Gahv Chehf Goohv

23. Lehxf Lmmf Bohf
24. Bohf Mawv Bpohxf
25. Mawv Bpohxf Teehf
26. Teehf Sahf Byurhxf
27. Byurhxf Mah Dzauhf
28. Dzauhf Jurhv
29. Jurhv Rgoeuhv
30. Rgoeuhv Jehf
31. Jehf Zeh
32. Zeh Byurhxf
33. Byurhxf Gahv
34. Gahv Chehf
35. Chehf Zoeuhf
36. Zoeuhf Dzoohxv

37. Dzoohxv Nyeh
38. Nyeh Rgauh
39. Rgauh Boh
40. Boh Dzauh
41. Dzauh Tsoh

Byauh Kauh Gooh

23. Lehx Lmmf Boh
24. Boh Mawv Bpohx
25. Mawv Bpohx Teeh
26. Teeh Sahf Byurhx
27. Byurhx Mah Dzauh
28. Dzauh Jurh
29. Jurh Rgoehv
30. Rgoehv Jehf
31. Jehf Zeh
32. Zeh Johv
33. Johv Bauh
34. Byauh Kauh *
35. Kauh Myahv
36. Myahv Boh
37. Boh Chuuh
38. Chuuh Sehv

39. Sehv Mehf
40. Hkoh Byooh
41. Byooh Tsauhf
43. Pooh Kawv
44. Kawv Nmmf
45. Chahf Lahv
46. Lahv Dzauhf
47. Dzauhf Pyuuhxf

Rgoeuhv Mehf Goohv

23. Lehxf Lmmf Bohf
24. Bohf Mawv Bpohxf
25. Mawv Bpohxf Teehf
26. Teehf Sahf Byurhxf
27. Byurhxf Mah Dzauhf
28. Dzauhf Jurhv
29. Jurhv Rgoeuhv
30. Rgoeuhv Mehf *
31. Mehf Chauh
32. Chauh Duuhf
33. Mahf Deh
34. Deh Zahf
35. Zahf Beh

36. Beh Nmmv
37. Nmmv Burhxf
38. Burhxf Nohf
39. Nohf Meh xv
40. Sahf Puuhf
41. Sahf Paw
42. Law Zohf
43. Tmmv Rgahv
44. Sahf Lohxf
45. Lohxf Sahf
46. Byauh Lehv
47. Lehv Dzay
48. Dzay Ah
49. Ah Zeeh xv
50. Zeeh xv Dzahf
51. Dzahf Zaw xv
52. Zaw xv Soh
53. Soh Churh
54. Lauhv Dauh
55. Byurhxf Dtehxf
56. Dtehxf Lawxf
57. Lawxf Choeuhf
58. Choeuhf Gah
59. Gah Rgoeuhv

60. Dauh Tsay
61. Dzayf Sehv
62. Sehv Dauh
63. Dauh Pyauh
64. Myahxf Gkurhxf
65. Gkurhxf Nyohv
66. Nyohv Rgahv
67. Rgahv Looh
68. Kuuhv Nyeeh
69. Nyeeh Choeuhf
70. Choeuhf Dahv
71. Dahv Kurhv
72. Turh Nmmf
73. Lawf Hkehv
74. Tuuh Sahf
75. Lehf Tsohxf

Jurhv Jawf Goohv

23. Lehxf Lmmf Bohf
24. Bohf Mawv Bpohxf
25. Mawv Bpohxf Teehf
26. Teehf Sahf Byurhxf
27. Byurhxf Mah Dzauhf

28. Dzauhf Jurhv
29. Jurhv Jawf *
30. Jawf Bauh
31. Bauh Dzuuhxf
32. Dzuuhxf Lmmv
33. Lmmv Dahf
34. Dahf Poohf
35. Poohf Jurhv
36. Jurhv Boeuhv
37. Boeuhv Ngaw
38. Ngaw Chehf
39. Chehf Lohxf
40. Lohxf Pymm
41. Pymm Behv
42. Behv Seh
43. Seh Rgaw
44. Rgaw Neh
45. Neh Shawv
46. Shawv Yoeuhf
47. Yoeuhf Myawf
48. Myawf Buuh
49. Buuh Kauh
50. Kauh Shohxf
51. Shohxf Hah

52. Hah Muuhv

Chapter 16

Ahv Kahv Urh Jyahxf Rgahv Jyahxf Loohf (Akha Herbal Medicine)

Jyahxf rgahv jyahxf loohf urh gahf gkawxf hurh leh jeh awf' bohvx dohxf tahv urh mah. Hurh lohvx ehf' bohvx dohxf nyah urh ahv, bohvx urh durhv bymm urh meehf neh mahv ngurhf, seehv nyah urh durhv nuuh mah gkurhxf awf, nauhv zahv durhv beeh seehv nyah loohv oohf lehf mehv nehv jah nehv lahvx urh bahf dah neh, ahv yawxv mahxv neh mehv nehv lahvx urh, nauhv zahv durhv seehv nyah mawf nyah neeh, sauhv rgahv lahvx dtahxf bohvx dohxf urh mah. Turh lohvx ehf' bohvx dohxf urh bahf dah neh, jyahxf rgahv yawv rgahv nah seehv nyah shaw urhv ngahf lehf noeuhv nahf bauhv urh meh. Meehf tsahv hkoeuhf dtahxf hkahf zmmv urh jyahxf rgahv gahf gkawxf ahv chawv neh bohvx jeehf tahv urh meh. Ehf gkawxv, nahf gawf lahxf sahxf urh durhv mahv ngurhf nahf, teehv rgahv eehv mmf dzahv gahf mahv yah mawf urh lohvx ehf' sauhv bohvx hurh dmmv bohvx dohxf urh bahf neh, jyahxf rgahv jyahxf loohf zmmv loohvx urh durhv auhf, zahv seehv ah chjooxf beehv lau hv nyah dtexv ah lehf noeuhv tmmv urh mah.

Bohvx tahv urh lahvx hkoeuhf, bohvx bauhv tahv urh ghkawxv

auhf urh baw dtexv ah. Bohxv bauhv ngah lehf seehv nyah
nahf ehf gahv lay nyah meh. Lahv hkahv chehf awf hah gurhxv
urh mah. Yawv hah neh seehv nyah tahv urh jyahxf rgahv beeh
bohxxv auhf mawxxv nahf, bohxxv dohxxf awf ghkawxxv muuhv, ahf
yahxf auhf tayf sahf dawxxf auhf neh ghkawxxv muuhv, beehxxv
layxxv nyah meh. Pahf dmmv hurh dmmv bohxxv dohxxf nyah neeh
hkahf mehv nehv lahxxv urh, ahv yuuhxxv, boohf dohxxf, mehf nmmf
durhv yawv rgahv nah auhf, teehv rgahv teehv rgahv ehf mahv
myauhf nehv ghkawxxv, yawv rgahv nah loohxxv auhf guuhv lauhv
huuhv duuh duuh urh mah lehf hurh gahf neh tsahxxv gahv urh
mah. Ah duuh ahv kahv zahv yawv rgahv nah loohxxv, yawv hah
urh jyahxf rgahv jyahxf loohf auhf seehv nyah lahf loohxxv oohf.

1. Lahf Pyahf Rgoeuhv Urh Jyahxf Rgahv Dawv:

Meehf ahv meehf dahv rgah rgoeuhv.

Mmv auhf' ahv mmv dahv lah rgoeuhv,

Mmv yehf rgoeuhv, Mmv sahf rgoeuhv,

Yehf mah rgoeuhv, sahf mah rgoeuhv,

Zurhf zahv rgoeuhv, zurhf sauhf rgoeuhv,

Zurhf zehf rgoeuhv,

Ahv rgoeuhv smmv mehf smmf guuhv ahv lauhv rgoeuhv;

pooh mah rgoeuhv, rgahv mah rgoeuhv,

choohv sauhf rgoeuhv, choohv sauhf ahf lmm doohv byahv rgoeuhv;

Meehf sauhf tauhv kuuhv joeuh loeuh ahv zauhf rgoeuhv.
Dzauh meehf rgoeuhv yahf meehf rgoeuhv
ChooHV doohv rgoeuhv, looh doohv rgoeuhv
Nghav urh nymmf mah oeuhv choeuhf oeuhv pyawv rgoeuhv
yehf mah ngahv auhf rgoeuhv, sahf mah ngahv auhf rgoeuhv,
rgoeuhv.....

- a. Nymmf auhf rgoeuhv mawxv neh jawf, kahf shuuhxv nyehxv awf tohf neh, nymmf jawv jawv ehf' yah byahxf urh meh. Rgoeuhv nauh rgahf doohv rgoeuhv urh meh. Turh myahxf nauh urh lah xv hkoeuhf, ahv boohf nehv ehf' mahv yah deh xv dtah xv ah.
- b. Tsawf hahv auhf rgoeuhv nahf, chehf pyoohf neh rgoeuhv,
- c. Jayv yahv auhf rgoeuhv nahf, ahv gauh neh yah rgoeuhv meh.

2. Jyahxf Rgahv Mahv Leh xv Urh Seehv Hkoeuhf Yah Tohf Urh Dawv Kawv:

Boohf dohxf cheehv rgahv ghkahxf urh teehv bawf lay, lah gahv cheehv tayf dzoeuhv urh teehv bawf lay mawv oeuhf cheehv yehxf sahf cheehv lay.

Cheehv sauhf meehv mah sauhf Nymmv leh xv lay.

Sahxv baw urh.....

eg. Ahv bawf Leeh Gawv neh mehv urh cheehv ah day....

3. Oohxv Tsawv:

Oohxv tsawf yahv meehv ahv tsawv lay ahv jahf

Tsawv lay ahv jahf, jahf rgohxv jahf leehxf

Shawv lohxf oohxv tsawv hawv chehf lehf dzoh

Nauh lohxf oohxv tsawv meehv gurhf dawv leehf

Chjeehxv lohxf oohxv tsawv uuhf rgoeuh hkmmv neh booh nyahf

Oohxv tsawv tsawv mahf tsawv dzurhf

Mahxv tsawv dzurhf nahf buuhf dzawv lahxv ohxf nyehxv sheehf

lahxv mah dahv ohxf nyehxv sehxv;

Mawv oeuhf yeh sah f lahxv mah buuhf dzawv hkoeuhf dtahxf

mahv beeh dzurhf lay day.

Lahxv mah auhf doohv hkahv smmv bpohxf hkahv shehv awf,

yah nyehxv urh meh.

4. Mahf Looch Byehxf Urh:

Oohxv mahxf dohxf choohv ngah loh f

meehf mahxv dohxf looh ngah loh f

zahxv choeuhf zahxv looh ngah loh f

oohxv mahxf dohxf choohv mahv ngurhf ah.
 Meehf mahxv dohxf looh mahv ngurhf ah
 yawv shahv yawv looh ngah.
 Yawv muuhf yawv looh ngah
 yawv shahv yawv auhf dzeehxf
 yawv looh yawv auhf rgohxv,
 meehv yehf smmf cheh dtawxf zahv
 mawv oeuhf yehxf sah f smmf cheh dtawxf zahv neh byehxf nyahf.
 Smmv bpohxf yah tohf urh meh.

Hkoeuhf nahf meeh chehf neh smmv bpohxf byehxf urh meh

5. Sheehv Tsauh Urh:

- a. Meeh zahv sheehxv durhxf, meeh nayf sheehxv lahxv
 ngah behv urh....
 (Sahxv dzauhv awf' yah baw urh meh)
- b. (Meehf koohf pahv, pahv kooh tayf, ahf loohv mah dtahxf,
 nyah mah Teehf, mm sawxv haih) = nyeehv bpohxf
 Sahxv yah baw urh meh.
- c. (Ohv Choohf sheehv pahf chaoh) smmv bpohxf
 Sahxv baw urh.

6. Oohxv Mahxf Oohxv Nayf Nahf Gahf:

a. Byahv byahv urhf

b. Sahv durhxv sahv choeuhf

c. Mahv pah dzahf uuhf

Hurh smmf jayv lahxf kurhv awf' yah dawf urh meh.

Byahv uuhf koohv tsahxv teehv tsahxv

Mah pah teehv seehv.

Sahv durhxv choeuhf teehv tsahxv leh'f yah kurhv urh
meh

Loh sheehv jeehf yaw muuhv teehv jayv meh.

Bawf tsauhv auhf jawf neh pyurhxv lah'f nahf surhf choohv pawv
jyehxv smmf jyehxv bpoohxv dawf nahf, tseehf layf urh meh.

7. Uuhf Shoeih Shoeih Kmmv Kmmv Gahf:

a. Mohxv moohxf

b. Dahf bpehxf dahf lau'f

c. Oohv jeehf dawv pehv

hurh smmf jayv bpoohxv kurhv awf' yah dawf meh.

8. Kuuhv Gkawxv Urh Gahf:

- a. law choehf law mahf ahf bpahxv
lehv pyehxf awf' meehv dzahv auhf bah lauhf neh yah
leh xv urh meh.
- b. Yah mahv hahf (mohxv shuuhxv) ahf bpahxv leh xv nyah
urh meh.
- c. Seehv goohv ghkohxf dtoehxf ahf
bah shuuhf awf' lehv loehf neh leh xv nyah urh meh.

Kuuhv gkawxv urh gahf, jeehf bahv jeehf sah xv lay urh
nahf

Jeeh bahv jeeh jauhv urh ahf bpahxv mahf nahf mahf
hkehv auhf jawv jawv ehf' sah xv ahv hooch yah leh xv dohxf
meh.

Hkoeuhf nahf jyahxf rgahv yah leh xv meh.

Seehv ymmv urh ahf bpahxv

Ahf pooh hkahv

Deh mah lawf hkahv

Hurh smmf jayv urh ahf bpahxv byehxf kurhv awf, bah
lahf neh yah gkah xv ooh xv urh meh.

9. Shahv Yoeuhv Lahxf Ghkeh xv Urh Gahf:

- a. Bpahxv tsohxv cheehf kah
- b. Goohv Jyoohxf jyahxf rgahv (hkahv pahv oehxv tsahxv)
- c. Chjahxf bpahxv chjahxf nayf ahf bpahxv.....
Smmf jayv loohxv byehxf kurhv awf' meehv shoohv
neh gkahxv durhf tahv urh gahf, yah gkahxv oohxv dahxf
urh meh... sheehxv nauh nahf puuhf nyah urh meh.

10. Ahf Lawf Dtohxv Urh Gahf:

- a.
 - 1. Uuhf shoeih
 - 2. Cheehv chahv urh bahxf ghkohxf
 - 3. Yah hkawv... (Hurh smmf jayv lah kurhv awf'
leh xv urh)
- b. Uuhf shoeih
Mohxv seehf, hurh nyeehv jayv neh leh xv urh.
- c. Hkahv hmmf pyahxv kuuhf
Hauhv tsay
Yah chjeehxf yah nahxf urh pyahxv kuuhf, mahv jyahxf
nahf, dauhf bymmv ghkawxv gurhxv nyah urh meh.

- d. mahf 'gahf ahf nuuhxf deh bpahxf awf seehv leh xv nyah urh meh.
- e. Meeh dzayf gawv yoeuhv ahf' kauhv urh dzahf uuhf yurh xv dohxf awf', mahf nahf auhf ahv hoo h yah tseehv urh meh.

Hkoeuhf nahf yahf moh xv gohf ahf bpah xv yah leh xv dahxf urh meh. (yahf purhv dahf pyahf ahf bpah xv)

11. Ahv Choeuhf Nahf Gahf Tohf Urh:

Nawf beh xv shahf lah f nahf beh xv law mahv beeh xv ngah, meehv zahv zahv baw ahf behf dahf urh ngah Hkawv shahf lah f nahf hkawv law mahv beeh xv ngah. Yahf dauhv hkawv kah hkawv dohxf dohxf urh ngah. Yahf dzayf pawv kah ahf myoh xv ghkeh xv urh ngah tawf. Choeuhf shahf lah f nahf choeuhf law mah beeh xv. Meehv zahv zahv baw choeuhf mehf nymm ngahv. Mawv oeuhf pawv rgoeuh kahf neh gkahxf nyahf.

Hkoeuhf nahf pawv tsauhf neh, ahv choeuhf auhf yah gkahxf kah urh meh.

12. Chjahxf Rgawf Nahf Gahf Tohf Urh:

Chjahxf rgawf zahv meehv rgaw cheehf rgawf dzahxf, chjahxf
rgawf zahv yoh rgaw shawv.

Nawf nyah mah lohfv?

Nawf mahv nyah mahf eehv ngahf nyah mah. Ngahv urh yah
hkawv gawf dzeehv dzahv awf' neh sheehf lahf day.

Doohv hkahv smmv bpohxf hkahv shehv awf' gawf dzeehv auhf
toehv lehxy awf', yah lehxy urh meh.

Mohxy nahxf ahf bawf doohv cheehf bpohxy dawf nyah urh meh.

13. Yoeuhv Ngahxy Tohf Urh:

Soeuhv tahv turhf, soeuhv toehf taihv.

Turh hkmmv turhf, turh lawf haihv,

Hkahv lahv yoeuhv dzahv zahv,

Ahv hoohf yoeuhv poohv zahv

Yah mah meehv kawv zahv

Uuhf shmmf ngahv dzahv zahv

Hkahv lahv yoeuhv dzahv zahv, hkahv lahv dzahv ngeh

Mahv ngurhv ahf tahv ngurhv.

Ahv hoohf yoeuhv poohv zahv ahv hoohf dzahv ngeh

Mahv ngurh ahf tahv ngurhv.

Uuhf shmmf ngahv dzahv zahv, uuhf shmmf

Mahv ngurhv urh ahv, tahv ngurhv day.

Mawv oeuhf uuhf dteehxf yeh sahff uuhf dteehxv hkmmv neh,
hkahf tmmf lahf urh dawv loohxv ehf' jyahxf day.

14. Hawv Naw Naw Gahf:

Yoeuhv Ngahxv Gahf:

Kuuhv ghkahxf ahv hoohf ahv yoeuhv auhf mahv ngahxv ahf
mahv ngahxv.

Hkoeuhf rgahv urh yehf zahf zahv auhf hawf mahv ngurhv ahf
mahv ngurhv.

Jawf mah meehv lohf auhf loeuhv ngeh mahv ngurhv ahf mahv
ngurhv.

Hkoeuhf rgahv urh yehf zahf zahv auhf hawf tahv ngurhv.

Uuhf chjoohxv auhf sahxv smmv pohxf baw awf yah beeh dawf
urh meh.

Hawv naw naw sauhf uuhf naw naw gahv ohf

Hkoeuhf rgahv urh yehf zahf zahv auhf hawv naw lahf nyah jayf

Mawv oeuhf uuhf dteehxf yeh sahff uuhf dteehxv hkmmv neh booh
nyahf

15. Ahv Gurhv Luuhv Mah Lah Dtahxf Urh Gahf:

1. Yah chjeehxf yaw nahxf urh yah oohxf dzmmv.
2. Ahv yahxv urh sahv tsoohf (sahv durh xv mahv auhf urh)
Hurh nyeehv jayv gkawxf kurhv awf' yah leh xv urh meh

16. Meehv Dzahv Lah Lauhf Urh Gahf:

Byehxf yauhv urh mehv lahf ah bpah xv leh xv nyah meh.

- a. bpah xv tsoh xv cheehf kah
- b. seehv ymmv ahf bpah xv
- c. Ahf poh hkahv ahf bpah xv
- d. Dmmv mah auhf lurh xv urh ahf hmmm rgauhf
Hurh oeuhv jayv looh xv lah kurhv awf' leh v loeuhf neh
leh xv nyah urh meh.

Yaw ghkahxf ehf' mahv rgeh nahf, nahf bpah xv pawf ghkaw xv
leh xv nyah urh meh.

Durh hmmv durh buuh luuh urhv chjah xv hmm ghkaw xv yaw
muuhv meh.

Mahf hkurh chehf ghkaw xv leh xv nyah meh.

17. Mahf Nahf Doeuhf Nahf Gahf:

Yah chjeehxf chjahxv, Boeuhv kauhf, hurh nyeehv jay byehxf
kurhv awf' yah leh xv meh.

18. Ahv Yawf Yawxv Nahf Lahf Urh Mahf Nahf:

Gahf mah dahf gmmv tauhv pyehxf awf yah leh xv urh meh.

19. Dzahf Dzahv Bauhv Awf' Poohv Lahf Urh Gahf:

Kuuhv oohxv hkahv cheehf neeh
Mahv sahf bah ghkohxf
Baw tauhv baw duuhf doohv cheehf
Tahv eehf tahv lah f ahv gauh cheehf neeh
Hurh durhv bpoohxv awf' yah dawf yah dzuuhxv meh.

Ahfjeehf beehf choeuhf doohv poohf dteh xv ehf' ghkawxv bpoohxv
dawf nyah meh.

20. Uuhf Juuhf Nahf Gahf:

Behxv behxv lah xv ngah
Ahf kah jayv dawxv yaw moohxf jayv
Mohxv seehf
Mohxv shuuhxv, (yah mahf hahf)

Hkahnv hmf doeuhv tsayv.

Ahf bpahxv hurh ngahv jayv byehxf kurhv awf' yah gkahxv oohxv urh meh.

21. Tsawf Bohxv Dohxf Gahf:

Bawf tsauhv auhf dehxv urh boeuhv bohxv ahf bpahxv tsurhxf pyehxf awf' yah lehxv urh meh.

22. Oohxv Chjahxv Jyahxf Rgahv:

Shahxf meehf haw, yah mah nahv bpahxv Zahv mahv baw nyah gahf awf' myahxv layf urh gahf, uuhf chjooxv auhf duuhxf awf'. Oohxv dzauhf lauhf rgauhf auhf neh smmv bpohxf yah sawxf kah urh meh.

23. Ahf Hmf Dzahv Dohxv Urh Gahf:

Hoohf seehv, seehv hkahnv zahv
Boeuhv byahf urh bahxf ghkohxf
Boeuhv gkooxv urh bahxf ghkohxf
Huuh durhv uuhf chjooxv auhf duuhxf awf yah dawf urh meh.

(or)

Meehv shoohv ahf bawf auhf lurh xv urh ahf hmf ghkahxf.
Boeuhv byahf bahxf ghkohxf, hurh nyeehv jayv seehv kurhv awf'
tsawf hahv urh uuhf shoeih nehv ehf' yah beeh dawf meh.

Nahf looh xv urh rgahv ahv leeh nahf, ahv boohf uuhf shoeih neh
yah beeh dawf meh.

Dzahf doh xv dzahv auhf urh yaw myauhf gkurhxf lahf urh nahf.
Ooh xv bpeh xv beeh bpeh xv pahv ehf' yah jauh meh.

- a. Ooh xv bpeh xv beeh bpeh xv pahv ehf' tsawf hahv urh
chjah xv beeh dawf nyah urh.
- b. Boohv joeuh seehv awf beeh dawf nyah urh meh

24. Gahv Lahv Nahf Gahf:

- a. Hkahv hmf pyah xv kuuhf
Yahf peehf dzmmv
Seehf leehv pyoohf dawv leehf (dawf leehv urh)
Hurh smmf jayv duuhxf kurhv awf leh xv urh
- b. Nuuh dahxf ahv mah
Boeuhv jooh loohf yah (guuhf gah gah awf' jawf urh)
Nyoh xv loh xv (ahf kah dahf rgawxf)
Lawf gawxf booh dayf
Ahv poeuhv ahv dah koh kahf

Ahf pyahf loohf yah
Lawf gawxf jeehf moohf
Hurh dawv dtawxf lawxv guuh awf' bpahxv chooh chooh
awf neh, ahv yahxv sahv choohf dawxf kurhv awf bah
lauhf bah lauhf ehf yah lehxv meh.

25. Meehf Heehv Nahf Gahf:

Smmf bpahxv dohxf nyohxf
Surhxf chjoohv surhxf looh
Meehf heehv jyahxf rgahv ahf bpahxv
Hurh smmf jayv bpoohxv awf dawf urh.

26. Nehxv Meehv, Zurhf Meehv, Tsohxv Meehv:

Nyeehv tsurhxf boeuh loeuh ahf bpahxv rgoeuhv lehxv urh meh.
Yah mahf hahf (mohxv kawv (or) mohxv shuuhxv) ahf bpahxv
ghkawxv rgoeuhv lehxv nyah meh.

27. Mahf Hoohf Jyahxf Rgahv:

Awxv ahxv seehv hkohv doohv cheehf
Yah koohv shuuhf
Nyeehxv jayv loohxv lawxv guuh awf'

Yah bpoohxv dawf urh meh.

28. Rgawf Mawf Kawv Pyoohf Mahf Dtoeuhxf Dohxf Gahf:

Mahf keehv leehf ahf bpahxv

Tahv eehf tahv lahf ahv gauh

Hkavh hmmf doeuhv tsayv yaw nayf jayv.

Oohxv doohv gkahxf joohf

Hurh durhv bpoohxv awf uuhf chjoohxv yah beeh dzuuhxv meh

**29. Jawf Mahv Sahf Neeh Oohxv Bpehvx Bpehvx Mawxv
Urh Lohxv Ehf' Rgeh Nahf:**

Bpahxv puuhf dawv pehv yah bpoohxv dawf meh

Gahf mah chauh doeuhf neh jawf bpoohxv dawf urh yaw muuhv
meh.

Dawf dauhv beh ngeh uuhf shoeih shuuhf duuh duuh urh meh.

Nyeehv nauh dawf byauh lahxv nahf gauhf lahf meh.

(Ahf bawf ahv, lahxv noeuhf lahxv mah huuh auhf urh dtehxv
ah)

30. Rgawf Mawf Yaw Lawv Beeh Lawv Urh:

Yah kurhf kohmmf (or) cheehf neeh hkahv.

(or)

meeh chehf meeh durhxf ahf bawf doohv poohf

(or)

Hkahv lahv bahv bah yaw huuhy jayv urh doohv poohf

Hurh durhv meehv sahxy ah chjuuhxf ohxf dtehxf awf', bpoohxv dawf nahf rgawf mawf lawv kah neeh rgeh eehf meh.

31. Bpehxy Law Surh Law Ehf' Rgeh Gahf:

Boohf lurhv (Burhv lurhv) tayf pyehxf awf' rgawf mawf auhf yah sawxf urh meh.

Uuhf chjoohxv nehv ehf' dawf auhf nahf mahv gahf meh.

32. Dzahf Dzahv Bauhv Urh Gahf:

Ah dahxv mah doohv cheehf

Ahf jeehf beehf choeuhf choeuhf zahv doohv cheehf

Nyeehv jayv kurhv awf yah bpoohxv dawf meh

(or)

Seehv hkohv hkahv urh ahf bpahxv

Ahf jeehf bpahxv daw urh ahf bpahxv.

Hurh nyeehv jayv urh dzahf uuhf chjoohxf dzayf dohxf awf' beeh dawf nyah meh.

33. Oohxv Mahxf Yoeuhf Gahf:

- a. Ahf looh dzeh bahxv (mohxv nahxf)
 - b. Deh mah mohxv tsoohf (goohv dawv yahf mohxv)
Nyeehv jayv lehv nmmxf awf uuhf chjoohxv nehv ehf' yah
beeh dawf meh
- (or) Dtehxf mah bpahxv nauhv bpoohxv dawf nyah
- (or) Lawf bawv rgoeuhv dzahv nyah
- (or) Surhxf choohv bpoohxv dawf nyah meh

34. Zahv Nahf Awf, Yaw Lauhf Ahf Dzehv Ehf' Lauhf Gahf:

Yah mahf hah (mohxv kawv (or) mohxv shuuhxv)
Mohxv seehf (gkawxf lawf yahf mohxv) Hurh nyeehv jayv tauhv
pyehxf awf' rgawf mawf auhf sawxf, ah chjooxf ghkawxv beeh
dawf urh meh.

35. Mahv Myauhf Nyah Urh Mahf Choohv Mahf Looh Looh Gahf:

Churhf Lurhf - Ahf burhxf mah
Ahf burhxfbyahxv - Mahf looh hkahv (noeuhv maihf meeh kahmf)
Ahf burhxf cheehf dturhxf - Mahxv kurh nahmf
Hurh durhv dawv dtawxf loohxv seehv kurhv awf' yah lehxv urh